

WESTERN BALKANS CHINA POLICY TEAM

КУСА АНАЛИЗА НА ЈАВНАТА ПОЛИТИКА КОН КИНА – СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Северна Македонија треба да ја пренасочи соработката со Кина кон исполнување на сопствените интереси и стратешките приоритети. За таа цел, треба да развие сеопфатна, кохерентна политика и политика заснована на вредности кон Кина, која ќе ги вклучи сите јавни и државни институции кои сакаат да ги продолжат односите со Кина.

СОРАБОТКАТА МЕЃУ СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА И КИНА – ПОМЕЃУ ОЧЕКУВАЊАТА И РЕАЛНОСТА

Северна Македонија има обемна билатерална и мултилатерална соработка со Кина застапена во сите сектори. Сепак, до денес, соработката беше доминантно водена од Кина и кинеските засегнати страни и нивните интереси, при што македонските чинители вообичаено го следат и прифаќаат она што е „понудено“. Причините за оваа ситуација треба да се бараат во: (i) ограничениот капацитет на македонските чинители да ги разберат кинеските приоритети и политики, да преговараат со кинеските чинители и да ги прилагодат резултатите во корист на Северна Македонија; (ii) фокусот на Кина на активности и влијание на „мека моќ“ што води кон општо позитивни перцепции за кинеско-македонската соработка и неточна перцепција дека пристапот на Кина е „алтруистички“ или

има за цел само да го помогне развојот на Северна Македонија; (iii) недостатокот на координиран пристап на целата влада како двигател за севкупниот однос и насоки за вклученост на различни македонски чинители во нивните односи со Кина.

Ваквиот пристап досега не ги постигна претежно економските цели на македонската страна – зголемување на извозот, особено на стоки со повишока додадена вредност; привлекување на комерцијално насочени директни инвестиции кои ќе генерираат видливи придобивки за локалните заедници и економијата; привлекување на повеќе кинески туристи. Прво, додека целокупната трговска размена значително се зголеми откако Македонија се приклучи на платформата за соработка Кина-ЦИЕ во 2012 година, истовремено се зголеми и трговскиот дефицит бидејќи земјата увезува од Кина многу повеќе отколку што извезува. Иако дефицитот во трговската размена со Кина е вообичаен за повеќето земји во светот, загрижувачки е тоа што македонскиот извоз претежно се состои од екстрактивни производи и сировини (феролегури, мермер, травертин, алабастер итн.), што надминува 90% од вкупниот извоз во Кина во некои години.¹ Извозот на овие добра не носи значителни придобивки за локалната економија, туку предизвикува загадување и трошење на ресурсите во процесот на експлоатација.

Второ, во споредба со соседна Србија, Северна Македонија не ги доби толку очекуваните кинески комерцијални инвестиции. Имаше само неколку преземања на странски компании кои поседуваат подружници во земјата, како што е Макстил (во сопственост на швајцарскиот Dufenco, сега под-

¹ <https://chinaobservers.eu/win-some-lose-some-chinas-involvement-in-the-extractive-and-rawmaterials-industries-in-the-western-balkans/>

ружница на Hesteel) или Joyson Safety Systems (порано американска компанија Key Safety Systems), но нема значајно присуство во однос на гринфилд инвестиции.² Трето, зголемувањето на кинеските туристи во другите земји во регионот во периодот пред пандемијата, особено во Србија и Босна и Херцеговина, не се отсликува во Северна Македонија, делумно поради визниот режим на земјата, кој е целосно усогласен со оној на ЕУ.³ На крај, најстакнатиот проект финансиран од кинески кредит во областа на инфраструктурата (автопатот Кичево-Охрид) ги искористи структурните слабости во областа на доброто владеење преку заобиколување на националното законодавство во областа на јавните набавки, отворајќи го патот за потенцијално коруптивни зделки.⁴ Тоа, исто така, ја зголеми ранливоста на земјата на кинескиот притисок бидејќи доведе до зголемување на јавниот долг за неодржлив проект кој досега и не се реализираше поради пречекорувањата.⁵ Во очигледна неусогласеност меѓу очекувањата од македонска страна и приоритетите и реализацијата на кинеската страна, областите со најзначајно кинеско присуство се образованието, истражувањето и медиумите. Таквиот пристап и овозможува на Кина да ја дефокусира јавноста од недостатокот на испорака во економскиот дел, да

² https://www.eliamep.gr/en/publication/%CE%BA%CE%B9%CE%BD%CE%AD%CE%B6%CE%B9%CE%BA%CE%B5%CF%82-%CE%AC%CE%BC%CE%B5%CF%83%CE%B5%CF%82-%CE%BE%CE%AD%CE%BD%CE%B5%CF%82-%CE%B5%CF%80%CE%B5%CE%BD%CE%B4%CF%8D%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82-%CF%83%CF%84/?fbclid=IwAR3Ckdoi_6kZQDYht6CZCB6Ijw33JKyCfno-W_qsU9kpQGKFaAEM3zCpBcY

³ https://estima.mk/static/c2.2a1.15_xgfv9t3kenqscsmdmit8/s1/files/rte/documents/NORTH%20MACEDONIA%20IN%20THE%20BELT%20AND%20%20ROAD%20INITIATI.pdf%VE%20eng

⁴ <https://idscs.org.mk/en/2020/09/29/hustled-into-a-dead-end-the-delusional-belief-in-chinese-corrosive-capital-for-the-construction-of- автопати север-македонија/>

⁵ <https://e-jlia.com/index.php/jlia/article/view/485>

ја прошири својата „мека моќ“, да создаде позитивни перцепции во јавноста и да добие поддршка за нејзините официјални позиции.⁶

ПАТОТ НАПРЕД

Македонската влада треба да се стреми кон подобрување на политичките исходи во соработката со Кина во насока на заштита и максимизирање на сопствените интереси. За да се постигне таа цел, таа треба да развие координирана и сеопфатна политика кон Кина која јасно ќе ги дефинира сопствените приоритети и интереси во соработката низ проблематичните области, како и начинот (средствата и алатките) за нивно постигнување. Ваквата политика треба да ги земе предвид веќе утврдените приоритети поврзани со процесот на пристапување во ЕУ и стратешките сојузи на земјата. Владата, исто така, треба да работи на зајакнување на познавањето и експертизата поврзана со Кина на функционери, дипломати и државни службеници на различни нивоа и во различни области на политиката, за да се осигура дека тие целосно ги разбираат предизвиците, се усогласени со националните приоритети и се способни да ја спроведат ревидираната политика. Конечно, треба да бара вклученост на пошироката јавност и јасно да ги презентира своите позиции на пошироката јавност (граѓанското општество, академската заедница, локалните власти, бизнис заедницата, медиумите итн.), за да се поттикне транспарентноста и да се зајакне легитимноста на нејзините политики.

6 https://estima.mk/static/c2.2a1.15_xgfv9t3kenqscsdmit8/s1/files/rte/documents/UNDERSTANDING%20THE%20TOOLS%2C%20NARRATIVES%20AND%20IMPACT%20OF%20CHINA%20SOFT%20POWER%20IN%20NORTH%20MAKEDONIA%20_publikacija_mail.pdf